

ZBIGNIEW DZIUBIŃSKI

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie

<http://orcid.org/0000-0001-9764-1338>

Kościół i sport w nauczaniu papieża Franciszka¹

Church and sports in the teaching of Pope Francis

Abstract

The aim of the article is to show the teaching of Pope Francis on sport and the need for the active presence of the Church in its area. The inspiration to take up the issue was the papal document entitled *Giving the best of yourself. A Document on the Christian perspective on sport and the human person*, but also other statements and positions of Francis on the Church's responsibility for sport. The work is of a theoretical and review character, in which emphasis is placed on reflection and extraction of the essence of the Pope's teaching on sport by using existing data. The analyzes carried out show that the Church wants to be responsible for sport, which is a global phenomenon with numerous values that can be used for the full and harmonious development of its participants in terms of fitness and health, socio-cultural and ethical and spiritual. Well-organized sport can be a way to realize the highest humanistic and personalistic values, but also to achieve holiness. The Church, through its pastors and its institutions, participates in all its dimensions and at all stages of development, both in building a theoretical background, justifying its meaning from a philosophical and theological perspective, and in social practice. Pope Francis vision of sport, firmly based on the teachings of his predecessor John Paul II, can constitute an important platform for authentic, ecumenical dialogue with other, non-Catholic denominations.

Keywords: sport, Church, teaching of Pope Francis.

Abstrakt

Celem artykułu jest ukazanie nauczania papieża Franciszka na temat sportu i potrzeby aktywnej obecności Kościoła na jego gruncie. Inspiracją do podjęcia problematyki był papieski dokument zatytułowany *Giving the best of yourself. A Document on the Christian perspective on sport and the human person*, ale także inne wypowiedzi i stanowiska Franciszka na temat odpowiedzialności Kościoła za sport. Artykuł ma charakter przeglądowo-teoretyczny, w którym położony jest nacisk na refleksję i wydobycie istoty nauczania papieża na temat sportu przez wykorzystanie danych zastanych. Z przeprowadzonych

¹ Artykuł sfinansowany ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki w 2023 r. w ramach działalności Uczelnianego Projektu Badawczego nr 6 „Humanistyczne i społeczne aspekty kultury fizycznej”, realizowanego w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

analiz wynika, że Kościół chce ponosić odpowiedzialność za sport, który jest fenomenem globalnym, mającym liczne walory, mogące być wykorzystane do pełnego i harmonijnego rozwoju jego uczestników w wymiarze sprawnościowo-zdrowotnym, społeczno-kulturowym oraz etyczno-duchowym. Dobrze zorganizowany sport może być drogą realizacji najwyższych wartości humanistycznych i personalistycznych, ale także osiągnięcia świętości. Kościół przez swoich duszpasterzy i swoje instytucje uczestniczy we wszystkich jego wymiarach i na wszystkich etapach rozwoju, zarówno w budowaniu zaplecza teoretycznego, uzasadnienia jego sensu z filozoficznej i teologicznej perspektywy, jak i w praktyce społecznej. Wizja sportu papieża Franciszka, mocno osadzona na nauczaniu jego poprzednika, Jana Pawła II, może stanowić ważną płaszczyznę autentycznego, ekumenicznego dialogu z innymi, niekatolickimi wyznaniem.

Słowa kluczowe: sport, Kościół, nauczanie papieża Franciszka.

Inspiracją do podjęcia problematyki sportu w nauczaniu papieża Franciszka było przedstawienie przez Stolicę Apostolską dokumentu zatytułowanego *Giving the best of yourself. A Document on the Christian perspective on sport and the human person*². Instytucjonalnym autorem dokumentu jest Dykasteria ds. Świeckich, Rodziny i Życia działająca pod przewodnictwem jej prefekta, kard. Kevin Farrell. Dokument przygotował międzynarodowy zespół, w skład którego weszli przedstawiciele wielu profesji, różnie ulokowanych w strukturach sportu i badających go z wielu perspektyw teoretycznych oraz metodologicznych³. Warto powiedzieć, że prace nad dokumentem trwały od wielu lat i mają swój początek w podjętym jeszcze przez Jana Pawła II projekcie, którego realizację powierzył Papieskiej Radzie ds. Świeckich⁴.

Z okazji ogłoszenia nowego dokumentu papież Franciszek przesłał list do kard. Farrella, w którym pisze, że „wartość sportu polega między innymi na tym, że jest on miejscem spotkania wspólnoty ludzi”. „Sport to także miejsce formacji. Być może dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek musimy skupić wzrok na młodych, ponieważ im wcześniej rozpocznie się proces formacji, tym łatwiej będzie osiągnąć integralny rozwój osoby”. „Danie z siebie wszystkiego w sporcie jest również wezwaniem do świętości”. „Dla chrześcijanina świętość będzie zatem polegała na uprawianiu sportu we wspólnocie, na formowaniu osobowości, dawaniu świadectwa i dzielenia się w swoim środowisku chrześcijańską radością”⁵.

² „Giving the best of yourself”. A Document on the Christian perspective on sport and the human person. 2018. Vatican: The Dicastery for Laity (16.09.2022). <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2018/06/01/180601b.html>.

³ Press Conference to present a new Document. Press Conference to present a new Document of the Dicastery for Laity, Family and Life, entitled Giving the best of yourself, on the Christian perspective of sport and of the human person (1.06.2018). <http://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2018/06/01/180601c.html>.

⁴ Zbigniew Dziubiński. 2020. *Sport w służbie osoby i wspólnoty w perspektywie papieża Franciszka*. Warszawa: AWF/SALOS RP, 10.

⁵ Franciszek. 2018. Pope's Letter to Cardinal Farrell on New Document on Sport (7.03.2022). <https://zenit.org/articles/popes-letter-to-cardinal-farrell-on-new-document-on-sport/>.

Papież Franciszek kieruje dokument, jak sam pisze, do wszystkich ludzi dobrej woli, ponieważ jest żywo zainteresowany dialogiem z osobami oraz organizacjami formalnymi, które rozwijają zaplecze teoretyczno-humanistyczne sportu i podkreślają w nim fundamentalne znaczenie ludzkich wartości, na których winna opierać się sportowa praktyka. Dokument ten ma na celu przedstawienie stanowiska Kościoła w sprawach fundamentalnych dla sportu i zainspirowanie dyskursu na temat kierunków jego rozwoju, zarówno w wymiarze teoretyczno-doktrynalnym, jak i w zakresie społeczno-kulturowej praktyki. Może też być płaszczyzną ekumenicznego dialogu z innymi wyznaniem i przestrzenią współpracy między chrześcijanami.

Na potrzebę współdziałania Kościoła ze sportem zwracali uwagę wszyscy papieże XX w., zaś szczególny wkład wniósł Jan Paweł II, który dostrzegał w sporcie wielki potencjał, który powinien być wykorzystany do budowania lepszego świata, harmonijnego rozwoju człowieka i wspólnoty globalnej, solidarności, pokoju, współpracy, dobra, prawdy, miłości, sprawiedliwości, szacunku dla człowieka i ograniczania biedy. Winien być także wykorzystany do ewangelizacji całego świata sportu, ponieważ obecność w sporcie chrześcijańskich wartości jest gwarantem, że on sam będzie dobry i będzie służył realizacji wartości najwyższych⁶. Niezwykle ważną rolę w procesie określania nowych relacji między Kościołem a światem przyrodzonym odegrał Sobór Watykański II⁷. Choć nie poświęcił on sprawom sportu zbyt wiele uwagi, to rozstrzygnięcia w kwestiach bardziej ogólnych i podstawowych, jakie tam zapadły, stanowią dla omawianej przez nas dziedziny swoistą *magna charta*⁸. Dokonała się w nich fundamentalna zmiana perspektywy patrzenia na sport, analizy i wartościowania wszystkiego tego, co kryje się w sformułowaniu „rzeczywistość tego świata”⁹. Rozstrzygnięcia soborowe stały się podwaliną nowoczesnej wizji sportu Kościoła rzymskokatolickiego, polegające na pełnej rehabilitacji świata doczesnego i bytującego w nim człowieka z „krwi i kości”¹⁰.

Celem artykułu jest ukazanie nauczania papieża Franciszka na temat sportu i potrzeby aktywnej obecności Kościoła na jego gruncie. Nawiązuje i jest ono mocno osadzone na wizji sportu i ludzkiego ciała wypracowanej przez jego poprzednika, Jana Pawła II. Zostaną wykorzystane dane zastane (*desk research*),

⁶ Zbigniew Dziubiński. 2017. *Sport w perspektywie św. Jana Pawła II i św. Jana Bosko*. Warszawa: AWF/SALOS RP, 21–180.

⁷ Gaudium et spes. W *Sobór Watykański II: konstytucje, dekryty, deklaracje*. 1968. Poznań: Pallottinum, 539–574.

⁸ Zbigniew Dziubiński. 1998. „Uniwersalizacja postaw Kościoła hierarchicznego w Polsce wobec kultury fizycznej”. *Saeculum Christianum* 2: 131–144.

⁹ Gaudium et spes, 539–574.

¹⁰ Dziubiński. 2020. *Sport w służbie osoby*, 103–105.

zawarte przede wszystkim w papieskim dokumencie zatytułowanym *Giving the best of yourself*, ale także w innych przesłaniach i wypowiedziach. Artykuł ma charakter przeglądowo-teoretyczny, w którym położony jest nacisk na refleksję i wydobywanie istoty nauczania papieża na temat sportu, bez odwoływania się do badań empirycznych.

1. Wsparcie Kościoła dla sportu

Poszukując odpowiedzi na pytanie, dlaczego Kościół zajmuje się sportem i dlaczego chce uczestniczyć w jego życiu, Franciszek korzysta z wypowiedzi Episkopatu Włoch, który podkreśla, że działanie Kościoła obejmuje wszystkie aspekty życia, które są istotne z punktu widzenia jednostek i zbiorowości, w tym także interesującej nas dziedziny sportu. Zainteresowanie Kościoła sportem wynika z jego specyficznej misji, która polega na głoszeniu ludziom Ewangelii, która ich wyzwala i zbawia (Mk 16,15).

Na potrzebę obecności Kościoła na gruncie sportu zwracali już uwagę wielcy poprzednicy papieża Franciszka. I tak Pius XII dowodził, że istnieją takie cnoty chrześcijańskie, bez respektowania których sport nie mógłby się rozwijać, ale zamknęłyby się w ramach cielesnej rywalizacji, bez możliwości ukazania wyższych celów. Chrześcijańskie normy i zasady otwierają przed sportem nowe i wznioślejsze horyzonty, które są przeniknięte boskim światłem¹¹. W podobnym tonie wypowiadał się Paweł VI, który z całą mocą podkreślał, że misją Kościoła jest zaakceptowanie, przyjęcie i uwznioślenie tego wszystkiego, co w ludzkiej naturze piękne, silne, zdrowe i harmonijne. Z tego też powodu Kościół nie może być przeciwny sportowi, który pomaga kształtować ludzkie przymioty. Zaangażowaniu sił fizycznych w sporcie towarzyszy zaangażowanie sił moralnych, które ze sportu mogą uczynić piękną duchową siłę, służącą pełnemu rozwojowi człowieka¹². Myśl tę w podobny sposób rozwijał Jan Paweł II, który pisał, że Kościół szanuje i respektuje sport, ponieważ jest on godny osoby ludzkiej. Jednak jest on taki wtedy, kiedy sprzyja harmonijnemu rozwojowi ciała w służbie ducha, kiedy stanowi komplementarny element wychowania, rozbudza zainteresowania, ciekawość i chęci oraz gdy pełni swą zabawową, relaksującą, odprężającą i wypoczynkową funkcję¹³.

¹¹ Pius XII. 15. Discorso di sua santità Pio XII ai dirigenti e agli associati del Centro Sportivo Italiano (9.10.1955). https://www.vatican.va/content/pius-xii/it/speeches/1955/documents/hf_p-xii_spe_19551009_centro-sportivo-italiano.html.

¹² Paolo VI. 1975. Discorso di Paolo VI al pellegrinaggio giubilare degli sportivi (8.11.1975). <http://www.laici.va/content/dam/laici/documenti/sport/ita/magistero/paolovi/al%20pellegrinaggio%20giubilare%20degli%20sportivi%201975.pdf>.

¹³ John Paul II. 1991. „The Church Respects Sports Worthy of the Human Person. To the Participants of the Italian Masters Water-Skiing”. *L'Osservatore Romano*, 14.09.1991: 39.

Kościół, zdaniem Franciszka, ceni sport z tego powodu, że jest on dziedziną ludzkiej aktywności, w ramach której można pielęgnować cnoty umiarkowania, pokory, odwagi, cierpliwości, ale także doświadczać spotkania z pięknem, dobrocią, prawdą, sprawiedliwością, szlachetnością i radością. Trzeba zaznaczyć, że tego rodzaju doświadczenia nie są zarezerwowane wyłącznie dla nielicznych, ale mogą dotyczyć wszystkich osób, narodów i społeczności całego świata. To właśnie sprawia, że sport jest zjawiskiem globalnym, obejmującym swym zasięgiem wszystkie rodzaje społeczeństw i kultur, od tradycyjnych zaczynając, a na (post)modernistycznych kończąc¹⁴. Dlatego też Kościół nie może pomijać tego dynamicznie rozwijającego się fenomenu i nie może stać obok, ale powinien uczestniczyć w jego życiu i służyć radą oraz pomocą, a także wielowiekowym, specyficznym doświadczeniem i oryginalną perspektywą jego postrzegania. Z tego też powodu Kościół chce być w sporcie i wypowiadać na jego temat, chce działać nie przeciw niemu, ale w jego służbie i dla jego dobra. Więcej, Kościół poczuwa się do współodpowiedzialności za sport, dlatego chroni go przed licznymi i wielorakimi zagrożeniami, szczególnie zaś przed nieuczciwością, malwersacjami finansowymi i instrumentalnym traktowaniem ludzi sportu, którzy, zgodnie z kantowskim imperatywem kategorycznym, winni być zawsze traktowani jako cel, ale nigdy jako środek do celu¹⁵.

Papież Franciszek przypomina, że Kościół przez całą swoją historię był promotorem piękna w sztuce, muzyce i innych dziedzinach ludzkiej aktywności. Wynika to stąd, że piękno pochodzi od Boga i jest niejako wbudowane w strukturę wewnętrzną człowieka, który jest najdoskonalszym zwińczeniem dzieła stworzenia. Sport pozwala na wyzwolenie i doświadczenie piękna, które stanowi miejsce spotkania człowieka z Bogiem. Sport jest bardzo popularną dziedziną życia i z tego też powodu posiada wielką komunikacyjną i symboliczną siłę, a także potężny edukacyjny i formacyjny potencjał, który jest wykorzystywany przez liczne rzesze animatorów w wielu organizacjach formalnych i nieformalnych na całym świecie. Sport jest zjawiskiem globalnym, który we współczesnej kulturze kształtuje style życia i wpływa na podejmowanie wyborów przez wielu ludzi¹⁶.

Kościół, zdaniem papieża Franciszka, jest integralnym, ważnym elementem życia wszystkich społeczności, od lokalnych zaczynając, a na społeczności globalnej kończąc. Dzieli on z nimi wszystkie ważne doświadczenia, zarówno sukcesy, jak i porażki. Dlatego też z wielkim uznaniem i pokorą pragnie być uczestnikiem życia

¹⁴ Zbigniew Dziubiński. 2022. *Socjologia sportu i olimpiizmu*. Warszawa: AWF/SALOS RP, 9–17. “Giving the best of yourself”.

¹⁵ “Giving the best of yourself”.

¹⁶ Dziubiński. 2020. *Sport w służbie osoby*, 7–10.

sportowego, ale także wykorzystywać to swoje doświadczenie w służbie sportu. Chce uczestniczyć we wszystkich formach i rodzajach sportu oraz na wszystkich jego poziomach, ponieważ zależy mu na budowaniu autentycznego jego oblicza, opartego na humanistycznych i personalistycznych fundamentach. Chodzi o taki sport, który jest ukierunkowany na wspieranie i jak najlepsze słuźenie holistycznemu rozwojowi poszczególnych osób w niego zaangażowanych oraz na tworzeniu pozytywnych interakcji między nimi i budowaniu wspólnoty¹⁷.

Papież Franciszek, idąc drogą wyznaczoną przez Jana Pawła II, wskazuje na ważne wydarzenia, które są świadectwem wspierania sportu przez Kościół i jego hierarchicznych przedstawicieli. Warto wiedzieć, że Pierre de Coubertin w okresie poprzedzającym wskrzeszenie nowożytnych igrzysk olimpijskich korzystał z inspiracji duchowieństwa katolickiego, a wśród nich z doświadczenia o. Henri de Didona¹⁸, dominikanina, który był jego przyjacielem. Na posiedzeniu Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w 1897 r., któremu przewodniczył Coubertin, Didon wygłosił przemówienie¹⁹. Także Pius X udzielił moralnego poparcia pięknej inicjatywie wskrzeszenia igrzysk. W 1905 r., podczas audiencji Coubertina w Watykanie, zobowiązał się do ufundowania nagród dla zwycięzców IV Igrzysk Olimpijskich w Londynie (1908)²⁰. Podczas nich, w trakcie nabożeństwa w katedrze pw. św. Pawła, Ethelbert Talbot, biskup Pensylwanii, wygłosił słynne zdanie: „Najważniejszym celem igrzysk nie jest zwycięstwo, lecz uczestnictwo i mężna walka”²¹. Zdanie to, wielokrotnie modyfikowane i przekształćane, ostatecznie zostało przypisane Coubertinowi i weszło do powszechnego obiegu jako swoisty paradygmat sportu olimpijskiego²².

2. Stosunek Kościoła do ludzkiego ciała

Kościół, zdaniem Franciszka, rozumie osobę ludzką jako istotę ukonstytuowaną przez ciało, duszę i ducha. Każdy z elementów traktuje niezwykle odpowie-

¹⁷ “Giving the best of yourself”.

¹⁸ Wojciech Lipoński. 1996. *Od Aten do Atlanty. Mini historia nowożytnych igrzysk olimpijskich 1896–1996*. Warszawa – Poznań: Atena, 15.

¹⁹ Michał Christian. 1936. *Chrześcijańskie pojęcie sportu*. Kraków: Wydawnictwo Księży Jezuitów, 48–50.

²⁰ Willi Schwank. 1996. Pius X und Pierre de Coubertin – eine Begegnung im Zeichen Olympias. W *Wissenschaftliche Kommission des Arbeitskreises „Kirche und Sport” der katholischen Kirche Deutschlands*. Düsseldorf: NDV, 29–56.

²¹ Wojciech Lipoński. 2000. *Olimpizm dla każdego. Popularny zarys wiedzy o historii, organizacji i filozofii ruchu olimpijskiego*. Poznań: AWF, 117.

²² Jose Casanova. 1994. *Public Religions in the Modern World*. Chicago: Chicago University Press; Maria Rotkiewicz. 2011. *Światło Olimpij*. Warszawa: Fundacja „Centrum Edukacji Olimpijskiej”/Heliodor; Józef Lipiec. Red. 2019. *Olimpizm polski*. Kraków – Warszawa: PAOl/Fall.

dzialnie i daleki jest od jakiegokolwiek redukcjonizmu, który mógłby prowadzić do poniżenia osoby ludzkiej, jej godności i dostojęstwa. Z uwagi na to, że osoba stanowi centrum rzeczywistości sportowej, Kościół jest nim żywo zainteresowany, ponieważ zależy mu na holistycznym oraz zrównoważonym jej rozwoju. Ma zaufanie do sportu, ponieważ stoi na stanowisku, że dobrze zaplanowany, zorganizowany i prowadzony sport ma korzystny wpływ na kształtowanie wszystkich elementów konstytuujących osobę ludzką, od elementu cielesnego zaczynając, poprzez sprawnościowy, zdrowotny, intelektualny, społeczny, kulturowy oraz psychiczny, a na moralnym, duchowym i religijnym kończąc²³.

Sport, według Franciszka, powinien być analizowany nie tylko od strony sprawności fizycznej i motorycznej, ale także od strony psychologicznej, społecznej i etycznej. Takie podejście do sportu jest niezbędne do pełnego jego poznania oraz wykorzystania w procesie formacji i wychowania, rozwoju całej osoby ludzkiej, bez szkody dla jej integralności psychofizycznej, społeczno-kulturowej i intelektualno-etycznej. Uświadomienie tego przez odpowiedzialnych za sport jest niezwykle ważne, ponieważ powinni oni działać na rzecz rozwoju sportu, tj. rozwoju wszystkich osób w niego zaangażowanych i w nim uczestniczących²⁴. Franciszek zwraca uwagę, że u współczesnych ludzi dominuje przekonanie, że chrześcijaństwo, zwłaszcza w epoce średniowiecza i początkowym okresie nowożytności, zajmowało negatywne stanowisko wobec ludzkiego ciała i sportu oraz deprecjonowało ich znaczenie. Papież uważa, że taka ocena ma charakter jednostronny i nie opiera się na rzetelnej oraz wyważonej analizie, ponieważ pomijany jest w niej pozytywny wpływ i oddziaływanie na sport chrześcijańskiej tradycji teologicznej, filozoficznej, duchowej, etycznej i edukacyjnej²⁵.

Nie rozwijając polemicznego dyskursu na ten temat²⁶, skoncentrujmy uwagę na stanowisku Kościoła katolickiego względem ciała po Soborze Watykańskim II. Stanowi on cezurę w patrzeniu na rzeczywistość doczesną, na człowieka cielesnego z krwi i kości, na jego zaangażowanie w przekształcanie tego świata, na ludzką pracę i trud oraz wysiłek z nią związany. Pozytywny stosunek Kościoła do ludzkiego ciała potwierdził już papież Paweł VI, który podczas posiedzenia Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego mówił, że Kościół uważa ciało ludzkie za arcydzieło stworzenia w porządku materialnym. Przekraczając jednak

²³ Dziubiński. 2020. *Sport w służbie osoby*, 45–46.

²⁴ "Giving the best of yourself".

²⁵ Dries Vanysacker. 2013. „The Catholic Church and Sport. A burgeoning territory within historical Research!”. *Louvain Journal of Church History* 108 344–356.

²⁶ Zbigniew Dziubiński. 2015. Augustyna z Hippony wizja ciała jako więzienia duszy. W Zbigniew Dziubiński. *Sport i turystyka w Kościele rzymskokatolickim*. Warszawa: AWF/SALOS RP, 31–33.

analizę ciała w wymiarze czysto fizycznym i pozostawiając na boku kryjące się w nim doskonałości, należy ukierunkować refleksję na jego początki. W konsekwencji należy skoncentrować uwagę na Tym, który dał ciało, jak wynika z zapisów Pisma Świętego, „tchnienie życia” i uczynił z niego miejsce przebywania i narzędzie nieśmiertelnej duszy. W ten sposób poprzez stworzenie ciała przez Boga została mu nadana pierwotna godność. Zatem dostojeństwo ciała, analizowanego w porządku teologicznym, wypływa z faktu odkupienia człowieka cielesnego przez Chrystusa. Dlatego też św. Paweł, podkreślając z całą mocą ważność ludzkiego ciała, pyta: „Czyż nie wiecie, że ciała wasze są członkami Chrystusa?” (1 Kor 6,15) lub w innym miejscu: „Czyż nie wiecie, że ciało wasze jest świątynią Ducha Świętego, który w was jest, a którego macie od Boga (...)?” (1 Kor 6,19); „Chwalcie więc Boga w waszym ciele!” (1 Kor 6,20).

Dla wierzącego życie ciała nie kończy się razem z fizyczną śmiercią, ponieważ, jak zapewnia Kościół w swym wyznaniu wiary, pewnego dnia nastąpi „zmartwychwstanie ciał”. O tym zapewnia także Chrystus, który składa deklarację: „Każdy, kto żyje i wierzy we Mnie, nie umrze na wieki” (J 11,26); „Zaprawdę, zaprawdę powiadam wam, że nadchodzi godzina, nawet już jest, kiedy to umarli usłyszą głos Syna Bożego, a ci, którzy usłyszą, żyć będą” (J 5,25). Są to tylko niektóre aspekty podjętego przez Franciszka zagadnienia, świadczące o wielkiej godności ciała ludzkiego, które zostało przez Boga stworzone, odkupione i przeznaczone do życia wiecznego²⁷.

Objawienie opisane w Biblii, zdaniem Franciszka, stanowi dowartościowanie ciała w wymiarze teologicznym. W ciele dostrzegamy i znajdujemy stwórczy zamysł Boga, w nim też, w ciele Maryi powstaje ciało Chrystusa, budując mieszkanie między ludźmi. Ponadto w ciele dokonuje się zmartwychwstanie Chrystusa, które oznacza zwycięstwo życia nad śmiercią. Wydarzenie to stało się fundamentem wiary i nadziei chrześcijańskiej. Stanowi ono *credo* modlitwy wiernych, którzy w każdą niedzielę powtarzają: „(...) oczekuję wskrzeszenia umarłych i życia wiecznego w przyszłym świecie”²⁸. Dowartościowanie ludzkiego ciała wyraża się bezpośrednio w wielkim szacunku dla życia doczesnego człowieka.

Sięgając do analizy zapisów biblijnych, można zatem powiedzieć, że wartość i sens ludzkiego ciała, według nauczania Franciszka, ujawnia się we wszystkich fundamentalnych wydarzeniach związanych z ludzkim bytem i egzystencją. Na początku pojawia się w momencie wcielenia, jest obecne na progu historycznego losu człowieka, związanego z drzewem poznania dobra i zła, przejawia się w alternatywie śmierci i nieśmiertelności. Ponadto jest warunkiem prokreacji istot

²⁷ Paul VI. 1966. Discours du Pape Paul VI aux membres du Comité Olympique International (23.06.2022). https://www.vatican.va/content/paul-vi/fr/speeches/1966/documents/hf_p-vi_spe_19660428_comitato-olimpico.html.

²⁸ *Katechizm Kościoła katolickiego*. 1994. Poznań: Pallottinum, 988.

ludzkich, stanowi jedno z kryteriów zróżnicowania jednostek jako indywidualności, czyni człowieka Bogu podobnym, ale także uczestniczy w akcie odkupienia oraz zmartwychwstania, a przede wszystkim uczestniczy w kreacyjnej roli człowieka wobec świata, stając się partnerem Boga w dziele stwarzania i podmiotem kreowania doczesnej rzeczywistości²⁹.

Papież, jako baczny obserwator tej dziedziny życia, jaką jest sport, zauważa, że na jego gruncie ma miejsce wiele zachowań nieodpowiedzialnych, niebezpiecznych i niegodziwych. Dotyczy to zwłaszcza, choć nie tylko, stosowania w sporcie podejrzanych, szkodliwych i często zakazanych środków wspomagania medycznego. Przeciwstawia się takim praktykom. Cieleśność, jego zdaniem, nie powinna być odłączana od całości osoby, traktowana instrumentalnie oraz redukowana do roli narzędzia i w ten sposób poniżana w swej nienaruszalnej godności. Wynika to z faktu, że ciało człowieka stanowi integralny i konstytutywny element osoby ludzkiej. Stosowanie środków dopingujących jest traktowaniem ciała w sposób instrumentalny jako narzędzie. W ten sposób deformowana jest harmonijna struktura osoby ludzkiej, która w takiej sytuacji nie wychwala doskonałości Stwórcy. Zostaje zanegowana cnota lojalności i uczciwości. Sportowa rywalizacja staje się miejscem zakwestionowania danych przez Stwórcę talentów, zdolności i potencji. W taki sposób wychowawczy i humanistyczny zasób sportu zostaje zanegowany, a w jego miejsce wchodzi antywychowanie i demoralizacja oraz antyhumanizm i degradacja osoby ludzkiej³⁰. Na kwestię tę zwrócił uwagę Jan Paweł II, który do ludzi sportu z całego świata mówił: „Obok sportu, który pomaga człowiekowi, istnieje inny sport, który mu szkodzi; obok sportu, który uszlachetnia ciało, istnieje sport, który je poniża i zdradza; obok sportu, który służy wzniosłym ideałom, jest też sport, który zabiega wyłącznie o zysk; obok sportu, który jednoczy, jest też taki, który dzieli”³¹.

3. Sport jako ważny element życia

Dawanie z siebie wszystkiego (tytułowe motto dokumentu), wyczerpanie wszystkich sił, dążenie do celu z pełnym zaangażowaniem jest atrybutem sportu – zdaniem

²⁹ Zbigniew Krawczyk. 1982. „Ontologia ciała. Studium z pogranicza antropologii filozoficznej i kulturowej”. *Wychowanie Fizyczne i Sport* 2: 3–19.

³⁰ Sport e vita cristiana. Nota Pastorale della Commissione Ecclesiale per la Pastorale del Tempo Libero, Turismo e Sport. *Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana a cura della Segreteria Generale*. 1995 (28.05.2022). <https://turismo.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/24/2004/02/14/Notapast-Sport-vitacristiana-1995.pdf>.

³¹ John Paul II. 2016. *Jubilee of Sports People. Address to the International Convention (28.10.2000)*. W *Blessed John Paul II Speaks to Athletes: Homilies, Messages and Speeches on Sport*. Red. Kevin Lixey, Norbert Müller, Cornelius Schäfer, 56–57. Vatican: Libreria Editrice Vaticana.

papieża Franciszka. Sport, zwłaszcza w jego wersji wyczynowej i profesjonalnej, indywidualnej czy zespołowej, polega bowiem na dążeniu do osiągnięcia precyzyjnie określonych celów. Jeśli nawet cele te, w postaci zwycięstwa, rekordu, złotego medalu itp., nie zostaną zrealizowane, a uczestnik rywalizacji sportowej da z siebie wszystko i osiągnie to, na co go stać w danym momencie kariery i przygotowania formy sportowej, to on sam i otoczenie społeczne odczuwa radość, spełnienie i satysfakcję. Wynika z tego, że ocena działania każdego człowieka, bez względu na profesję i wykonywany zawód, nie tylko winna mieć charakter obiektywny, ale przede wszystkim subiektywny, dostosowany do zdolności i możliwości określonego człowieka. Ważne zatem jest to, aby dać z siebie wszystko, co jest możliwe do dania, aby zaangażować wszystkie swoje siły, możliwości i kompetencje, zarówno fizyczne, sprawnościowe, intelektualne, psychiczne, społeczne, kulturowe, jak i etyczne oraz duchowe³².

Na potrzebę dawania z siebie wszystkiego w sporcie zwrócił już wcześniej uwagę Jan Paweł II, który mówił o potrzebie bezwzględnego zaangażowania się sportowca w dążenie do osiągnięcia zamierzonego celu. Każdy sportowiec zgodzi się z psalmistą, który uważa, że za trud zasiewania wynagrodzeniem jest radość żniwa. „Którzy we łzach sięją, żąć będą w radości. Postępują naprzód wśród płaczu, niosąc ziarno na zasiew; z powrotem przychodzą wśród radości, przynosząc swoje snopy” (Ps 126,5-6). Podczas igrzysk olimpijskich podziwiamy wspaniałe wyczyny wielkich sportowców – mówił papież. Wszyscy oni, aby osiągnąć dobre wyniki, musieli wcześniej każdego dnia i przez długie lata ponosić wyrzeczenia i ciężko pracować. Taka bowiem jest logika sportu, zwłaszcza sportu olimpijskiego. Taka jest też logika życia: bez wyrzeczeń, bez wysiłku, bez dawania z siebie wszystkiego nie można uzyskać liczących się wyników, ani mieć prawdziwej satysfakcji³³.

Papież Franciszek czerpie z ustaleń włoskich biskupów, którzy podkreślają, że sport rozwijał się na przestrzeni wieków, aby w obecnych czasach stać się fenomenem powszechnym we wszystkich społeczeństwach, kulturach i systemach politycznych. Zwiększył się zasięg sportu, ale nie tylko ze względu na masowe w nim uczestnictwo (czynne lub bierne), ale przede wszystkim na jego znaczenie społeczne i kulturowe. Sport, podobnie jak muzyka, jest szczególnie ceniony przez młode pokolenie. Sport jest obecny w kulturze masowej na niespotykaną skalę. Potwierdzeniem tego jest znacząca ilość czasu antenowego przeznaczanego na relacjonowanie i komentowanie wydarzeń sportowych w radiu i telewizji, ogromna liczba sprawozdań i artykułów w prasie codziennej i czasopiśmie specjalistycznych poświęconych sportowi, ale także w środkach komunikacji elek-

³² “Giving the best of yourself”.

³³ John Paul II. Jubilee of Sports People, 58–60.

tronicznej, a szczególnie w Internecie³⁴. Sport jako przestrzeń identyfikacji i zjawisko tożsamościowo-twórcze, wyzwalające potężne i często niekontrolowane emocje, jest narażony na dewiacyjne zachowania fanatycznych (pseudo)kibiców. Sport to także ogromne środki finansowe płynące wieloma kanałami. Zwłaszcza dotyczy to sportu wyczynowego, profesjonalnego i spektatorskiego, który budzi zainteresowanie szerokich rzesz ludzi, ale także (i w związku z tym) sponsorów, donatorów, biznesmenów, polityków oraz organizacji formalnych tworzących kulturę masową³⁵.

Jeśli sport, zdaniem Franciszka, jest miejscem ważnych wydarzeń i trafia na tytułowe strony dzienników nie tylko ze względu na wyjątkowe emocje i estetyczne walory, ale także nierzadko z uwagi na niekontrolowane wybuchy agresji i przemocy, to dzieje się tak dlatego, że jest on odzwierciedleniem nierozładowanych napięć współczesnego społeczeństwa, że skupiają się w nim, jak w soczewce, sprzeczności i konflikty interesów różnych grup społecznych. Wyłaniająca się nowa formacja, jaką jest społeczeństwo ponowoczesne, generuje na niespotykaną dotąd skalę problemy psychologiczne, poczucie frustracji, zagubienia, rozżalenia i depresji. Wywołuje w konsekwencji agresję, brutalność i przemoc. Dotyczy to zwłaszcza lig, spotkań i zawodów rozgrywanych w najbardziej popularnych dyscyplinach, które stają się wyjątkowym miejscem manifestacji dewiacyjnych postaw i zachowań. W ten sposób do sportu przenikają nihilistyczne wzory, które podważają humanistyczne wartości sportu, a w ich miejsce wchodzi chaos, negacja dobra, szlachetności i sprawiedliwości³⁶.

Jeśli sport, podkreśla Franciszek, jest podporządkowany całościowej i chrześcijańskiej wizji człowieka, opartej na zasadzie szacunku i miłości bliźniego, współpracy, solidarności, przyjaźni i braterstwa, to przeciwstawia się on charakterystycznym dla (po)nowoczesnego społeczeństwa tendencjom egoistycznym, narcystycznym i atomistycznym³⁷.

4. Tradycja związków Kościoła ze sportem

Kościół, według Franciszka, od najdawniejszych czasów zaangażowany jest w dialog ze sportem. Już św. Paweł używał metafor sportowych, aby za ich

³⁴ Jan Paweł II. 2016. Address at Olympic Stadium Blessing for Italia 90 World Cup (31.05.1990). W *Blessed John Paul II Speaks to Athletes: Homilies, Messages and Speeches on Sport*. Red. Lixey, Müller, Schäfer, 40–42.

³⁵ Sport e vita cristiana. Nota Pastorale della Commissione Ecclesiale per la Pastorale del Tempo Libero.

³⁶ "Giving the best of yourself".

³⁷ "Giving the best of yourself".

pomocą jasno i precyzyjnie wyjaśnić poganom, na czym polega życie chrześcijańskie. Natomiast w okresie średniowiecza chrześcijanie uprawiali sport w święta, ale także w niedziele. Gry sportowe znalazły uznanie w pracach teologicznych Tomasza z Akwinu, który podkreślał ich liczne zalety. Wynika to z faktu, że w grze potrzebna jest cnota, a ta wiąże się z umiarem. Dlatego też uważał, że człowiek, zgodnie z cnotą umiaru, nie powinien przez cały czas pracować, ale także przeznaczać go na zabawę, rozrywkę i rekreację. Zorientowani humanistycznie renesansowi intelektualisci, a w ślad za nimi pierwsi jezuiti, wykorzystali aretologiczne założenia Tomasza z Akwinu i podjęli decyzję o przeznaczeniu każdego dnia czasu na rozrywkę, zabawę, rekreację i ćwiczenia ruchowe³⁸.

Według Franciszka Kościół również w czasach nowożytnych interesuje się sportem. Takie stanowisko wynika z jego edukacyjnej roli w społeczeństwie, ale także z tego, że wiele zawartych w sporcie wartości zawiera się *explicite* lub *implicite* w nauczaniu społecznym Kościoła i w misji wszechstronnego formowania jednostek i zbiorowości ludzkich. Dlatego też ze wszystkich sił wspiera rozwój sportu i upowszechnia różne jego formy oraz odmiany, ale także uczestniczy w tworzeniu jego organizacyjnych struktur. Sport we współczesnym świecie został rozpowszechniony na skalę globalną w konsekwencji rewolucji naukowo-technicznej i technologiczno-przemysłowej, która stworzyła społeczne, polityczne, ekonomiczne i technologiczne możliwości jego rozwoju we wszystkich systemach społeczno-politycznych, kulturach i cywilizacjach³⁹. Zatem możemy śmiało powiedzieć, że sport jest wynikiem nowoczesności i jednocześnie stanowi ważną dziedzinę życia współczesnego człowieka. Warto podkreślić, zdaniem Franciszka, że w obecnych czasach sport ulega głębokim przeobrażeniom i zmienia się według logiki społeczeństw (po)nowoczesnych. Papież żywi nadzieję, że eksperci i zarządzający sportem nie tylko będą uwzględniali społeczne i kulturowe trendy charakterystyczne dla postmodernizmu, ale także znajdą zrozumienie dla fundamentalnych zasad sportowego humanizmu – z postulatami edukacji i harmonijnego oraz holistycznego rozwoju osoby oraz wspólnoty ludzkiej⁴⁰.

Warto wiedzieć, że już w 1904 r. Pius X „otworzył drzwi Watykanu dla sportu” poprzez wsparcie wydarzenia gimnastycznego dla młodzieży przybyłej z wielu zakątków świata. Kroniki i różnorodne zapiski tamtego czasu opisują je i nie kryją zdumienia oraz zaskoczenia takim zachowaniem papieża. Zdziwie-

³⁸ Patrick Kelly. 2012. *Catholic perspectives on sports. From Medieval to modern times*. New York: Paulist Press.

³⁹ Zbigniew Dziubiński. 2019. Olimpizm i nowoczesność. W *Socjologia kultury fizycznej*. Red. Zbigniew Dziubiński, Zbigniew Krawczyk, Michał Lenartowicz, 83–95. Warszawa: AWF.

⁴⁰ “Giving the best of yourself”.

nie kapłanów było tak ogromne, że wielu z nich krytykowało takie stanowisko i zadawało pytania na temat posłannictwa Kościoła. Jeden z kapłanów Kurii, jak wynika z opisów tamtych wydarzeń, ponoć miał zapytać: Dokąd mamy zmierzać? Papież w sposób błyskotliwy, a zarazem w zgodzie z duchem czasu odpowiedział, że jego droga prowadzi do raj⁴¹.

Niewątpliwie ogromne zasługi w budowaniu pozycji sportu ma św. Jan Paweł II. Czynił to nie tylko w wymiarze teoretyczno-doktrynalnym, ale także bardzo praktycznym, uczestnicząc w ważnych wydarzeniach i wchodząc ze światem sportu w bezpośrednie interakcje, ale także podejmując inicjatywy i działania organizacyjne. Po uroczystych obchodach jubileuszu roku 2000, po przedstawieniu stanowiska Kościoła 70 000 sportowców na stadionie olimpijskim w Rzymie, stworzył biuro *Church & Sport*, które zajmowało się ukazywaniem chrześcijańskiego dorobku intelektualnego na temat sportu, promowaniem chrześcijańskiej wizji sportu, która podkreśla jego znaczenie w budowaniu bardziej humanitarnego, pokojowego i sprawiedliwego społeczeństwa, opartego na szacunku dla drugiego człowieka i poszanowaniu jego godności, bez względu na odmienności płciowe, rasowe i kulturowe, ale także w ewangelizowaniu współczesnego świata⁴².

Zdaniem Jana Pawła II sport jest z pewnością jedną z najbardziej popularnych aktywności ludzkich i może w znacznym stopniu wpływać na zachowanie ludzi, zwłaszcza młodych. Jednak i tutaj kryje się pewne ryzyko. Dlatego też sport musi być uporządkowany i prowadzony w taki sposób, aby wyrazić swój pozytywny potencjał. „Sport jest w służbie człowieka, a nie człowiek w służbie sportu” – czytamy w manifestie podpisanym przez wielu sportowców 12 kwietnia 1984 r. podczas obchodów Międzynarodowego Jubileuszu. „Sport – czytamy dalej – to radość życia, chęć wyrażania siebie w wolności, dążenie do pełnego rozwoju osobistego, sprawdzian lojalności i szlachetności, miejsce spotkań, więzi, solidarności i przyjaźni”⁴³.

5. Potrzeba opieki edukacyjno-duszpasterskiej w sporcie

Systematycznie rozwijający się dialog i współpraca między Kościołem a sportem, zdaniem Franciszka, przynosi dobre rezultaty, które skłaniają do dalszej, po-

⁴¹ Antonella Stelitano, Alejandro M. Dieguez, Quirino Bortolato. 2015. *I papi e lo sport. Oltre un secolo di incontri e interventi da san Pio X a papa Francesco*. Roma: Libreria Editrice Vaticana, 4–5.

⁴² Jan Paweł II. 2001. Wielki sportowy jubileusz roku 2000. W *Aksjologia sportu*. Red. Zbigniew Dziubiński, 18–23. Warszawa: SALOS RP.

⁴³ John Paul II. 2016. Address to the Participants in the Jubilee of Sport (12.04.1984). W *Blessed John Paul II Speaks to Athletes: Homilies, Messages and Speeches on Sport*. Red. Lixey, Müller, Schäfer, 21–23.

głębszej refleksji na temat obecności Kościoła w sporcie. Jedną z dróg jest intensyfikacja pracy w zakresie duszpasterstwa sportowego w różnych organizacjach nieformalnych, a także formalnych, takich jak szkoły, parafie czy stowarzyszenia sportowe. Już Jan Paweł II dał teoretyczną i formalną podwalinę do takich działań, zarówno w Magisterium Kościoła, jak i poprzez powołanie wyodrębnionej jednostki organizacyjnej w ramach Papieskiej Rady Świeckich. Sport, według Jana Pawła II, do którego nauczania odwołuje się tak często papież Franciszek, powinien być radością życia, zabawą, rozrywką, interesującą grą oraz świętowaniem i z tego powodu powinien być właściwie wykorzystany, ale jednocześnie winien być uwolniony od nadmiaru technicznej doskonałości i profesjonalizmu. Powinien odzyskać swoją wolną naturę, swoje zdolności do wzmacniania przyjaźni, do nawiązywania dialogu i otwierania się na innych. Winien być wyrazem potrzeb, możliwości, potencjału człowieka i jego bogactwa. Wartości te winny stać w centrum sportu i przewyższać wszystkie te, które wiążą się z narzuceniem sportowi pewnych prawidłowości charakterystycznych dla produkcji przemysłowej i konsumpcji wytwarzanych dóbr oraz wszelkimi innymi czysto utylitarnymi i hedonistycznymi podejściami do życia. Na tym poziomie dialog i współpraca między Kościołem a sportem mogą być niezwykle pożyteczne i dobrze służyć rozwojowi sportu i gruntowaniu w nim humanistycznych i ewangelicznych wzorów. Kościół pragnie służyć wszystkim tym, dla których sport jest miejscem pracy i stanowi źródło utrzymania siebie i swoich najbliższych (profesjonalnym sportowcom, trenerom, prezesom, lekarzom sportowym, fizjoterapeutom, menedżerom, sponsorom i donatorom, dziennikarzom i psychologom sportowym, ale także tym, którzy są zaangażowani jako wolontariusze, działacze, rodzice, kibice oraz sportowcy, którzy uprawiają sport z czysto autotelicznych pobudek)⁴⁴.

Wyraźnie widać, zdaniem Franciszka, że sport potrzebuje obecności Kościoła, którego zadaniem jest rozważne i umiejętne duszpasterskie rozeznanie, aby w konsekwencji mógł zdiagnozować istniejący stan rzeczy i podjąć próbę implementowania na jego grunt dobrych rozwiązań. Nade wszystko musi wystrzegać się niebezpieczeństwa związanego z bezkrytyczną obecnością, która często kojarzy się z lepiej lub gorzej zaplanowanymi praktykami pobożności, momentami duchowego uwznioślenia, które nie mają większego znaczenia dla samego sportu, a jednocześnie powodują, że ogromny potencjał sportu nie jest właściwie wykorzystywany w procesie formowania jednostek i społeczeństw. Przy tym jednocześnie należy w sposób wyraźny powiedzieć, że Kościołowi nie chodzi o jakieś karykaturalne „ochrzzczenie” czy instrumentalne wykorzystanie sportu dla realizacji swoich celów, ale przede wszystkim o to, aby pomóc mu uzyskać swe prawdziwe formacyjne oblicze, które pozwoli na wspieranie ludzi w wysiłku na

⁴⁴ John Paul II. 2016. Address to the Participants, 21–23.

rzecz ich wszechstronnego rozwoju i w dążeniu do uzyskania tego najwyższego celu, jakim jest zbawienie. Chodzi o to, aby w praktyce społecznej przejawiał się naturalny związek między sportem a wychowaniem i ewangelizacją, które stanowią fundament doktryny i praktycznej działalności Kościoła⁴⁵.

Zatem Kościół – zdaniem Franciszka – musi być aktywny na gruncie sportu, ale nie chodzi tylko o jego rytualną i symboliczną obecność, ale o praktyczne działania specjalnego apostolatu, dostosowanego do potrzeb sportowców, a zwłaszcza do wydobywania ze sportu najwartościowszych jego elementów, które w konsekwencji powodują poprawę jakości sportu przez jego osadzenie w nadziei i bogactwie nadprzyrodzonych wartości⁴⁶. Trzeba też jasno powiedzieć, że Kościół nie jest przeciwny sportowi, ale wręcz odwrotnie, zachęca do jego uprawiania. Więcej, chce być obecny w sporcie, który uważa za nowoczesny areopag, gdzie winno być miejsce na głoszenie Ewangelii⁴⁷.

Papież Franciszek podczas specjalnej audiencji dla Zgromadzenia Ogólnego Europejskiego Komitetu Olimpijskiego przypomniał nauczanie Kościoła na temat sportu. Mówił, że „więź między Kościołem i sportem to piękna sprawa (...), albowiem wspólnota kościelna dostrzega w sporcie ważne narzędzie integralnego wzrostu osoby ludzkiej. Uprawianie sportu pobudza do zdrowego przecięzania samych siebie i własnego egoizmu, ćwiczy ducha poświęcenia i jeśli jest dobrze zorganizowane, sprzyja koleżeństwu w relacjach międzyludzkich, przyjaźni i poszanowaniu zasad. Ważne jest, by ci, którzy zajmują się sportem na różnych szczeblach, wspierali te wartości ludzkie i religijne, które stoją u podstaw społeczeństwa bardziej sprawiedliwego i solidarnego. Jest to możliwe, gdyż sport jest uniwersalnym sposobem porozumiewania się ponad granicami językowymi, rasowymi, religijnymi i ideologicznymi. Posiada zdolność jednoczenia ludzi, sprzyjając dialogowi i otwartości. A to jest wielkie bogactwo!”⁴⁸.

Podsumowanie

Sport w ujęciu papieża Franciszka może być jedną z płaszczyzn autentycznego dialogu i pogłębionego dyskursu teologiczno-filozoficznego pomiędzy

⁴⁵ “Giving the best yourself”.

⁴⁶ John Paul II. 1989. Address to the participants in the National Convention of the Italian Episcopal Conference (25.11.1989). https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1989/november/documents/hf_jp-ii_spe19891125convegno-cei.html.

⁴⁷ “Giving the best yourself”.

⁴⁸ Franciszek. 2013. Papież o wychowawczej roli sportu (25.06.2022). <http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?id=50025&s=opoka>; Zbigniew Dziubiński. 2015. Franciszka wizja sportu jako szkoły doskonalenia człowieka. W Zbigniew Dziubiński. *Sport i turystyka w Kościele rzymskokatolickim*. Warszawa: AWF/SALOS RP, 75–78.

chrześcijańskimi wyznaniem, ponieważ jest jedną z dziedzin życia, w której wiele osób i wspólnot ze wszystkich społeczeństw, kultur, wyznań i tradycji religijnych „uczy dawać z siebie wszystko”. Uczy solidnej i rzetelnej pracy oraz kształtuje świadomość, że tylko determinacja, konsekwencja i dostosowanie do możliwości wysiłek pozwala na osiągnięcie wyznaczonych celów. Doświadczenia ludzi uczestniczących w sporcie, takie jak: radość, spotkanie z innymi, budowanie wspólnoty, nabywanie cnót i zasad postępowania, mogą być pomocne w realizacji wartości transcendentnych i w zbliżaniu się do Boga. Sport może być także drogą osiągnięcia świętości.

Papież Franciszek wskazuje, że Kościół jest i w dalszym ciągu chce być odpowiedzialny za rozwój sportu, rozumianego jako wspólnota osób pochłonięta pasją realizacji swoich planów i ambicji we współpracy, ale także współzawodnictwie z innymi. Kościół jest obecny w tej sportowej wspólnocie i uczestniczy w budowaniu humanistycznego i personalistycznego jej oblicza, ale także angażuje się w działania praktyczne. Pomaga i wspiera dążenia do osiągnięcia sportowego sukcesu, ale także życiowej pomyślności, zarówno w wymiarze fizycznym, sprawnościowym, zdrowotnym, intelektualnym, psychologicznym, społecznym, kulturowym, jak i etycznym, duchowym i religijnym. Ważną w tym rolę odgrywają struktury kościelne, ale przede wszystkim duszpasterze w parafiach, na barakach których spoczywa odpowiedzialność za animację uczestników sportu, potrzebujących dobrych nauczycieli i wychowawców, osób kompetentnych w zakresie sportu, ale także empatycznych, otwartych, życzliwych i kochających młodych oraz ich sportowe pasje. Wszyscy duszpasterze winni, jak czynią to sportowcy w trakcie rywalizacji, dawać z siebie wszystko, aby przez wysiłek ciała i ducha doprowadzić młodych do upragnionej sportowej nagrody, ale także tej nieprzemijającej.

Zatem zarówno sportowcy i wszyscy w niego zaangażowani, jak i duszpasterze winni wkładać maksimum wysiłku, aby każdego dnia stawać się lepszymi. W sporcie mamy do czynienia z wysiłkiem fizycznym w celu uzyskania zwycięstwa; w życiu ten wysiłek ma charakter duchowy, a walka toczy się o nieprzemijającą nagrodę, jaką jest życie wieczne. W sporcie tylko jeden zostaje zwycięzcą, natomiast w życiu chrześcijańskim każdy może otrzymać nagrodę w postaci zbawienia. Rywalizacja w sporcie nierzadko niesie ze sobą różnorodne i dramatyczne wydarzenia. Podobnie jest z życiem chrześcijanina, które obfituje w zaskakujące i pełne ekstremalnych emocji zdarzenia. W sporcie, jak i w życiu, o mistrzostwie decyduje umiejętność wykorzystania swojej szansy, zdolności i talentu. W sporcie praca jest nakierowana na osiągnięcie mistrzostwa, w życiu natomiast na spotkanie z Bogiem. Nierzadko dążenie do sportowego sukcesu jest doskonałą drogą do osiągnięcia świętości i nieprzemijającej nagrody.

References

- Casanova Jose. 1994. *Public Religions in the Modern World*. Chicago: Chicago University Press.
- Christian Michał. 1936. *Chrześcijańskie pojęcie sportu*. Kraków: Wydawnictwo Księży Jezuitów.
- Dziubiński Zbigniew. 1998. „Uniwersalizacja postaw Kościoła hierarchicznego w Polsce wobec kultury fizycznej”. *Saeculum Christianum* 2: 131–144.
- Dziubiński Zbigniew. 2015. Augustyna z Hippony wizja ciała jako więzienia duszy. W Zbigniew Dziubiński. *Sport i turystyka w Kościele rzymskokatolickim*. Warszawa: AWF/SALOS RP.
- Dziubiński Zbigniew. 2015. Franciszka wizja sportu jako szkoły doskonalenia człowieka. W Zbigniew Dziubiński. *Sport i turystyka w Kościele rzymskokatolickim*. Warszawa: AWF/SALOS RP.
- Dziubiński Zbigniew. 2017. *Sport w perspektywie św. Jana Pawła II i św. Jana Bosko*. Warszawa: AWF/SALOS RP.
- Dziubiński Zbigniew. 2019. Olimpizm i nowoczesność. W *Socjologia kultury fizycznej*. Red. Zbigniew Dziubiński, Zbigniew Krawczyk, Michał Lenartowicz. Warszawa: AWF.
- Dziubiński Zbigniew. 2020. *Sport w służbie osoby i wspólnoty w perspektywie papieża Franciszka*. Warszawa: AWF/SALOS RP.
- Dziubiński Zbigniew. 2022. *Socjologia sportu i olimpizmu*. Warszawa: AWF/SALOS RP.
- Gaudium et spes. 1968. W *Sobór Watykański II: konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań: Pallottinum.
- “Giving the best of yourself”. A Document on the Christian perspective on sport and the human person. 2018. Vatican: The Dicastery for Laity.
- John Paul II. 2016. Sport as Training Ground for Virtue and Instrument of Union among People. W *Blessed John Paul II Speaks to Athletes: Homilies, Messages and Speeches on Sport*. Red. Kevin Lixey, Norbert Müller, Cornelius Schäfer. Vatican: Libreria Editrice Vaticana.
- John Paul II. 2016. Address to the Participants in the Jubilee of Sport. W *Blessed John Paul II Speaks to Athletes: Homilies, Messages and Speeches on Sport*. Red. Kevin Lixey, Norbert Müller, Cornelius Schäfer. Vatican: Libreria Editrice Vaticana.
- John Paul II. 2016. Address at Olympic Stadium Blessing for Italia 90 World Cup. W *Blessed John Paul II Speaks to Athletes: Homilies, Messages and Speeches on Sport*. Red. Kevin Lixey, Norbert Müller, Cornelius Schäfer. Vatican: Libreria Editrice Vaticana.
- John Paul II. 1990. „The Church Respects Sports Worthy of the Human Person. To the Participants of the Italian Masters Water-Skiing”. *L'Osservatore Romano*, 14.09.1991: 39.
- John Paul II. 2016. Jubilee of Sports People. Address to the International Convention. W *Blessed John Paul II Speaks to Athletes: Homilies, Messages and Speeches on Sport*. Red. Kevin Lixey, Norbert Müller, Cornelius Schäfer. Vatican: Libreria Editrice Vaticana.
- Jan Paweł II. 2001. Wielki sportowy jubileusz roku 2000. W *Aksjologia sportu*. Red. Zbigniew Dziubiński. Warszawa: SALOS RP.
- Katechizm Kościoła katolickiego*. 1994. Poznań: Pallottinum.

- Kelly Patrick. 2012. *Catholic perspectives on sports. From Medieval to modern times*. New York: Paulist Press.
- Krawczyk Zbigniew. 1982. „Ontologia ciała. Studium z pogranicza antropologii filozoficznej i kulturowej”. *Wychowanie Fizyczne i Sport* 2: 3–19.
- Lipiec Józef. Red. 2019. *Olimpizm polski*. Kraków – Warszawa: PAOl/Fall.
- Lipoński Wojciech. 1996. *Od Aten do Atlanty. Mini historia nowożytnych igrzysk olimpijskich 1896–1996*. Warszawa – Poznań: Atena.
- Lipoński Wojciech. 2000. *Olimpizm dla każdego. Popularny zarys wiedzy o historii, organizacji i filozofii ruchu olimpijskiego*. Poznań: AWF.
- Rotkiewicz Maria. 2011. *Światło Olimpii*. Warszawa: Fundacja „Centrum Edukacji Olimpijskiej”/ Heliodor.
- Schwank Willi. 1996. Pius X und Pierre de Coubertin – eine Begegnung im Zeichen Olympias. W *Wissenschaftliche Kommission des Arbeitskreises „Kirche und Sport” der katholischen Kirche Deutschlands*. Düsseldorf: NDV, 29–56.
- Stelitano Antonella, Dieguez Alejandro M., Bortolato Quirino. 2015. *I papi e lo sport. Oltre un secolo di incontri e interventi da san Pio X a papa Francesco*. Roma: Libreria Editrice Vaticana.
- Vanysacker Dries. 2013. „The Catholic Church and Sport. A burgeoning territory within historical Research!”. *Louvain Journal of Church History* 108: 344–356.